

Nguyễn Thị Hậu – Nước mắt cây xanh

02/12/2021

Mấy hôm nay đi qua những con đường quen thuộc ở quận 1, quận 3 TP. Hồ Chí Minh lại thấy cây xanh lâu năm bị chặt hạ. Đây là những hàng cây cao vút quen thuộc với người Sài Gòn. Những con đường như Tôn Đức Thắng, Nguyễn Bình Khiêm, Phạm Ngọc Thạch, Pasteur, Lê Quý Đôn, Huyền Trân công chúa... hàng cây xanh trăm năm là ký ức một thời hình thành và phát triển của đô thị Sài Gòn, là kỷ niệm của biết bao thế hệ người Sài Gòn.

Những năm gần đây nhiều cây xanh trên đường Lê Lợi, Nguyễn Huệ, đặc biệt là bốn hàng xà cừ trăm tuổi trên đường Tôn Đức Thắng đã bị chặt hạ để xây dựng hạ tầng giao thông. Đã có nhiều tiếng nói và hành động của cộng đồng yêu cầu nhà quản lý cần có

sự tính toán cân nhắc với việc triệt hạ cây xanh đô thị. Dù “hiện đại hóa” cũng không thể đánh đổi bằng tàn phá môi trường và xóa bỏ dấu tích lịch sử của thành phố. Gần nhất, vào tháng 5/2021 Hội Kiến trúc sư TP. Hồ Chí Minh đã tổ chức HTKH về vấn đề cây xanh đô thị. Tất cả các tham luận, ý kiến của nhà khoa học, nhà quản lý đô thị đều nói đến sự cần thiết nhiều mặt của cây xanh, nhất là cây cổ thụ, đối với đô thị, đối với con người. Có thể nêu lên một số lợi ích của cây xanh đô thị - nhất là cây lâu năm - từ đời sống hàng ngày đến đóng góp cho kinh tế vĩ mô.

Với môi trường tự nhiên cây xanh đô thị giúp hấp thụ CO₂, cung cấp oxy, giữ nước mưa cung cấp nước ngầm, củng cố nền đô thị, điều tiết khí hậu bằng bóng đổ và làm mát, hấp thụ chất độc từ đất và nước và diệt khuẩn trong không khí... Hệ thống cây xanh tạo sự đa dạng sinh học về thế giới tự nhiên trong đô thị về loài và cá thể, cung cấp thức ăn cho loài động vật sống trong đô thị...

Với xã hội và con người, cây xanh là yếu tố tăng cường chất lượng môi trường đô thị như giảm ô nhiễm và tiếng ồn, giúp cải thiện tinh thần và sức khỏe – nhất là sức khỏe tinh thần, rút ngắn thời gian phục hồi bệnh tật, tăng sự giao tiếp xã hội giữa con người, tạo sự tiện nghi và hạnh phúc, góp phần giảm tội phạm ở đô thị... Cây xanh đô thị đóng góp cho kinh tế ở chức năng giảm năng lượng sử dụng trong công trình, góp phần tăng giá trị bất động sản nhất là hiện nay khi con người quan tâm hơn đến môi trường sống xanh và sạch, đồng thời làm đẹp cảnh quan đô thị, tăng giá trị du lịch từ văn hóa và môi trường...

Như một quy luật, đô thị càng hiện đại càng mở rộng thì các yếu tố tự nhiên càng mất dần vì không gian dành cho thiên nhiên bị thu hẹp. Hệ sinh thái đô thị ngoài thành phần hữu cơ và vô cơ còn có thành phần thứ ba là những gì con người xây dựng nên. Ở xứ nhiệt đới hai mùa mưa nắng như TP. Hồ Chí Minh thì cây xanh vừa là tự nhiên vừa là

nhân tạo, trở thành gạch nối giữa con người và tự nhiên, giữ gìn và mang lại cho thành phố sự hài hòa, nhân văn và thân thiện.

Những cây xanh lâu năm ở thành phố được trồng từ trước 1954 và một phần trước 1975. Theo nhiều chuyên gia, đó là những loại cây thích hợp với các tiêu chí về cây xanh đô thị, như cây tạo bóng mát, thân cành có dáng đẹp, phù hợp thổ nhưỡng, phát triển nhanh, đều, không đòi hỏi quá nhiều nước tưới, ít bị sâu bệnh, rễ không có mùi kích thích chuột bọ và cây không có tính chất xâm lấn... Trải qua một thời gian dài, cũng như con người, cây già đi và cũng bị “bệnh tật” và những tác động từ môi trường, như khí hậu ngày một nóng lên, nguồn nước ngầm cạn kiệt vì quá trình hiện đại theo kiểu “bê tông hóa” khắp nơi...

Tuy nhiên, khoa học kỹ thuật phát triển đã đặt ra thêm nhiều tiêu chí khác về cây xanh đô thị, nhằm đảm bảo an toàn cho con người, cho môi trường và cho chính cây trồng. Bên cạnh đó là những biện pháp kỹ thuật mới trong ươm trồng, chăm sóc, chữa bệnh, di dời cây xanh trong trường hợp cần thiết, nhằm mục đích tăng cường khoảng xanh đô thị vì lợi ích của con người.

Vậy nhưng cứ mỗi mùa mưa bão đến những hàng cây xanh lại bị chặt trụ cành lá, cây không kịp hồi phục khi thành phố bước vào mùa nắng gay gắt... Khi một cây phượng đổ trong trường học làm một cháu bé thiệt mạng, người ta đã vội vã chặt cây xanh trong nhiều sân trường... Dường như việc “chăm sóc cây xanh đô thị” chỉ là chặt cây mé nhánh đến trụ cành trụ lá, mặt đất cứ bị lớp bê tông dày phủ khắp nơi, không còn gì có thể thẩm thấu để nuôi dưỡng bộ rễ đang rắng sức bám vào lòng đất. Lần nào sự việc xảy ra cũng có những kiến nghị, khuyến nghị về việc chặt hạ cây xanh trong thành phố

phải hết sức cân nhắc, thận trọng, quan trọng nhất là phải chăm sóc cây hàng ngày để kịp thời phát hiện nguy cơ từ những cây sâu bệnh... Nhưng mọi phản ứng của người dân, những ý kiến của nhà khoa học... đều không có tác dụng!

Lần này cũng vậy! Những người quản lý nói rằng, ba cây dầu trên đường Nguyễn Bình Khiêm đang trong tình trạng già cỗi lệch tán, thân cong nghiêng vào phía trong, rễ nổi gây hư hỏng bó vỉa của vỉa hè, rằng đã có đầy đủ thủ tục thì mới đốn hạ để đảm bảo an toàn cho khu vực, rằng sẽ thực hiện trồng lại các cây me chua tại vị trí cũ... Ngoài ra còn một số cây xanh nằm dọc các tuyến đường như Pasteur, Võ Thị Sáu, Nguyễn Thiện Thuật (quận 3), Hồng Bàng, Nguyễn Kim (quận 5), Trần Hưng Đạo (quận 1)... sẽ tiếp tục bị đốn hạ trong thời gian tới.

Có thể nói, tất cả dấu hiệu sinh học mà người quản lý đưa ra chỉ là hiện tượng. Bản chất của việc cây xanh hư rễ nghiêng cành sâu mục... còn là những nguyên nhân kỹ thuật mà người làm quản lý chắc chắn thấy rõ. Đó là việc xây dựng các công trình hạ tầng, công trình ngầm, vỉa hè, việc không thường xuyên chăm sóc “thuốc men” hoặc để cây bệnh nặng thì “khai tử” cho tiện. Nguyên nhân còn ở sự không đồng bộ từ quy hoạch đô thị đến xây dựng hạ tầng, phân cấp quản lý, bảo vệ cây xanh... Còn người dân thì thấy rõ một điều, bây giờ trồng cây mà tiếp tục “bỏ mặc” thì bao giờ cây mới tỏa bóng mát, và nếu đó không phải là những loại cây lâu năm thì làm sao có thể trở thành một phần của “hồn phố thị”?

Cách đây vài năm khi chứng kiến hàng cây cổ thụ trên đường Tôn Đức Thắng phải hy sinh cho cây cầu mới ra đời, tôi đã viết: "Hàng cây trên đường phố đô thị không thể coi “cây chỉ là cây”, như nhiều người quan niệm rằng để có một thành phố hiện đại thì đánh đổi thế nào cũng được, kể cả môi trường và di sản đô thị. Khi những hàng cây bị chặt hạ là một phần lịch sử của đô thị Sài Gòn đã vĩnh viễn ra đi. Sài

Gòn đã gần như không còn gì của 300 năm, bây giờ những gì của 100 năm cũng sắp mất hết...". Hình ảnh ấy hôm nay lặp lại trên con đường Nguyễn Bình Khiêm - nơi từng là “khung trời Trưng Vương” của biết bao nhiêu người Sài Gòn. Nhìn những thân cây còn tươi tốt bị cắt cụt ngọn rồi cưa sát gốc một cách vội vã, lạnh lùng, dòng nhựa ứa ra ròng ròng, tôi thấy như đó là nước mắt của chính mình...

[Hậu Khảo cổ Blog](#)